Інструкція користувача програми екранного доступу NVDA

NonVisual Desktop Access (NVDA) — це безкоштовна програма зчитування з екрана (скрінрідер) з відкритим кодом для операційної системи Microsoft Windows. Завдяки озвучуванню тексту голосом або виведенню на шрифті Брайля, вона дозволяє людям із порушеннями зору чи дислексією повноцінно й безперешкодно користуватися комп’ютером та отримувати доступ до державних послуг і вебсайтів.

1. Системні вимоги

- **Операційна система:** 64-розрядні версії Windows 10 або Windows 11 (включаючи архітектури AMD64 та ARM64). Windows Server 2016, 2019, 2022, 2025.
- **Вільне місце на диску:** щонайменше 500 МБ.
- **Оперативна пам'ять:** від 4 ГБ.

2. Як завантажити та встановити NVDA

Програма є повністю безкоштовною, не потребує ліцензійних ключів чи платних підписок.

1. Перейдіть на офіційну сторінку завантаження розробника: https://www.nvaccess.org/download
2. Натисніть кнопку **«Download»** (Завантажити) та запустіть файл інсталятора (назва файлу починається з nvda_...exe).
3. Після запуску файлу увімкнеться тимчасова копія звукового супроводу, яка озвучуватиме подальші кроки.
4. Позначте прапорець **«Я погоджуюся»** (I agree) з ліцензійною угодою та оберіть потрібний варіант дії:
    - **«Встановити NVDA на цей комп’ютер»** (Рекомендовано для постійного використання. Дозволяє програмі запускатися автоматично під час увімкнення ПК та озвучувати вікна входу у Windows).
    - **«Створити портативну копію»** (Дозволяє зберегти програму на USB-флешку і запускати її на будь-яких комп'ютерах без встановлення).
    - **«Продовжити роботу»** (Залишає працювати тимчасову версію для тестування без збереження налаштувань).
5. При виборі встановлення підтвердіть запит системи Windows (UAC) на внесення змін, натиснувши **Alt + Y**. По завершенню інсталяції натисніть **ОК**.

3. Клавіша-модифікатор NVDA та початок роботи

Більшість команд скрінрідера виконуються шляхом одночасного натискання спеціальної клавіші-модифікатора (яка називається **Клавіша NVDA**) та інших літер чи стрілок.

- За замовчуванням **Клавішею NVDA** призначено: клавішу **Insert** (на основній або цифровій клавіатурі).
- Під час першого запуску у «Вітальному вікні» ви можете додатково обрати клавішу **Caps Lock** як клавішу NVDA.
- Щоб викликати **Головне меню налаштувань NVDA**, натисніть комбінацію: **NVDA + N** (або зробіть подвійний дотик двома пальцями на сенсорному екрані).

💡 **Порада для вивчення клавіатури:** Натисніть **NVDA + 1**, щоб увімкнути режим **«Довідка з введення»**. У цьому режимі ви можете натискати будь-які клавіші або робити жести на екрані, а програма просто називатиме їх та описуватиме, що вони роблять, не виконуючи реальних команд. Для виходу з режиму натисніть **NVDA + 1** повторно.

4. Основні комбінації клавіш (Гарячі клавіші)

Керування мовленням та системою:

- **Запустити / перезапустити NVDA:** Ctrl + Alt + N
- **Повністю вийти з програми:** NVDA + Q, потім натиснути Enter
- **Миттєво зупинити поточне мовлення:** Клавіша Ctrl
- **Призупинити / поновити мовлення:** Клавіша Shift (повторне натискання продовжить читання з того самого місця)
- **Дізнатися поточний час / дату:** NVDA + F12 (одне натискання — час, подвійне — дата)
- **Озвучити назву активного вікна:** NVDA + T
- **Прочитати весь текст у буфері обміну (скопійований):** NVDA + C
- **Перемикання режимів мовлення:** NVDA + S (перемикає між режимами: *Мовлення*, *Озвучування за запитом*, *Вимкнено*, *Звукові сигнали*)

Читання та перегляд тексту:

- **Читати все підряд (з поточної позиції):** NVDA + Стрілка вниз
- **Прочитати поточний рядок тексту:** NVDA + Стрілка вгору
- **Прочитати виділений фрагмент тексту:** NVDA + Shift + Стрілка вгору
- **Зчитати повністю все вікно (актуально для діалогових вікон):** NVDA + B

Кільце швидких налаштувань голосу (працює з будь-якого місця):

- Перейти до наступного параметра голосу (темп, гучність, висота, вибір голосу): NVDA + Ctrl + Стрілка вправо
- Перейти до попереднього параметра голосу: NVDA + Ctrl + Стрілка ліворуч

- Збільшити значення параметра (наприклад, прискорити темп або збільшити гучність): NVDA + Ctrl + Стрілка вгору
- Зменшити значення параметра (наприклад, уповільнити мовлення чи зменшити гучність): NVDA + Ctrl + Стрілка вниз

5. Навігація в Інтернеті (Режим перегляду вебсторінок)

Коли ви відкриваєте вебсайт (у браузерах Chrome, Edge чи Firefox), NVDA автоматично вмикає **Режим перегляду**. Ви можете читати сторінку як звичайний текстовий документ стрілками клавіатури, або використовувати швидкі **клавіші однієї літери** для миттєвого переходу між елементами сайту:

- **H** — перейти до наступного заголовка (комбінації цифр **1, 2, 3...9** переміщують по рівнях заголовків).
- **K** — перейти до наступного посилання.
- **F** — перейти до наступного поля форми (поле вводу, кнопка, прапорець).
- **B** — перейти до наступної кнопки.
- **T** — перейти до наступної таблиці.
- **L** — перейти до наступного списку.
- **I** — перейти до наступного елемента списку.
- **D** — перейти до наступного орієнтира (Landmark) на сторінці.
- **W** — перейти до наступної орфографічної помилки в тексті.
- **P** — перейти до наступного текстового абзацу (дозволяє пропускати рекламу, банери та меню сайтів).
- **Shift + будь-яка з цих літер** — повертає навігацію назад до попереднього елемента цього типу.
- **NVDA + F7** — відкриває **Список елементів сторінки** (зручне вікно, де зібрано разом усі посилання, заголовки чи кнопки вебсайту для швидкого пошуку).

ℹ️ **Взаємодія з полями вводу:** Якщо вам потрібно ввести текст у поле пошуку чи форму, натисніть клавішу **Enter** або **Пробіл** — NVDA видасть характерний звуковий сигнал і перейде в *Режим фокуса*. Для повернення назад до звичайного читання сайту натисніть клавішу **Escape**.

6. Робота зі шрифтом Брайля та візуальними посібниками

- Якщо до комп'ютера підключено брайлівський дисплей, NVDA автоматично розпізнає пристрій у фоновому режимі та транслює на нього текст за допомогою вбудованого перекладача LibLouis.
- Програма підтримує функцію **«Екранна завіса» (Screen Curtain)**: за допомогою комбінації **NVDA + Ctrl + Escape** можна повністю вимкнути/затемнити екран комп'ютера задля конфіденційності, щоб сторонні особи не бачили персональні дані, поки користувач сприймає інформацію через навушники або Брайль.

7. Магазин доповнень (Add-on Store)

Функціонал програми можна безкоштовно розширювати. Щоб знайти нові інструменти або оновити голосові підсистеми, відкрийте Меню NVDA (NVDA + N) > оберіть пункт **«Інструменти»** (Tools) > **«Магазин доповнень»** (Add-on Store). За допомогою клавіші Tab та стрілок ви можете обирати, завантажувати й встановлювати плагіни, створені міжнародною спільнотою розробників. По завершенню встановлення додатків обов'язково перезавантажте NVDA.